

*Kto stratil majetok, nestratil veľa.
Kto stratil slobodu, stratil mnoho.
Kto stratil vieru, stratil všetko.*

Zásielku spracovala spoločnosť:
HENRIETTA - direct marketing, s.r.o.
P.O.BOX 1, 820 08 Bratislava 28, „D+4“
POŠTOVNÉ ÚVEROVANÉ
820 08 Bratislava 28

SVEDECTVO

ročník 27
december 2017
cena 0,90 EUR

12

ČASOPIS TABUIZOVANÝCH FAKTOV

Jáchymov – účet za antikomunizmus

NÁŠ ROZHOVOR

Oči Ľubomíra Hatalu (1931) z Prievidze nezaprú jeho slobodomyselnú povahu. Majú huncútsky výraz, hoci už dávno nemá trinásť. Detstvo si prežil ako syn žandára a to znamenalo ustavičné zmeny. Narodil sa v Záhorskej Vsi, no chodil do školy aj v Skalici, v Michalovciach či v Prievidzi. Ba i v Bratislave a Prahe, ale to až po maturite. Sám sa priznáva, že sa v ňom bije modrá s červenou krvou. Po starej mame šľachtic, po starom otcovi drevorubač. Po vojne politický väzeň komunizmu.

Iste by sme urobili chybu, keby sme nezačali vaše rozprávanie v časoch detstva. Čím bolo výnimočné?

Mal som len jedného staršieho brata Milana. Keby sa neboli po vojne zmenili pomery, tak obaja by sme boli barónmi. Starý otec z otcovej strany však bol drevorubačom a pltníkom na Váhu a vo mne sa to

Ľubomír Hatala pred rozhovorom pre Svedectvo.

Foto Eva Zelenayová

dedičstvo celý život bilo. Keď sme bývali v Skalici, rád som chodieval na prázdniny do Likavky pri Ružomberku. Žili tam otcovi nevlastní bratia. Veľmi sa mi páčila práca pltníkov.

Vaši rodičia pochádzali z rozličného prostredia. Čo ich spájalo?

Zrejme príslušnosť ku Katolíckej cirkvi.

Vychovávali vás v kresťanskom duchu?

Samozrejme, povinne sme museli chodiť do kostola.

A neprotivilo sa vám, keď vás do toho nútili?

Nie, vôbec nie. Som im za to vďačný.

Pokračovanie na 10. strane

V čísle

Ján Košiar
November 1989... veľa sa nezmenilo 2
Ján Litecký Šveda
V pamäti lásky žijete vy mŕtvi... 3

Eva Zelenayová
Vianočný dar 1150 ročný 3
Kladenie vencov na pokračovanie 4

Ján Litecký Šveda
Čelíme primitívnej lži 5
Arpád Tarnóczy
Máme ešte dušu? 6

Juraj Vrábek
Nenápadní hrdinovia 8
Jozef M. Rydlo
Živého ma nedostanete 9

November 1989 ... veľa sa nezmenilo

Aj tohto roku, ak Pán Boh dá, príde 25. december, deň narodenín nášho Pána Ježiša Krista – Vianoce. Radostná zvesť a spev Glória, ktorý budeme spievať, chce byť aj pre nás, ľudí 21. storočia, novom nádejou, že Ježiš Kristus neprišiel zbytočne na tento svet. Že ho chceme a že ho potrebujeme.

Aj November 1989 nám dal veľkú nádej, že všetko bude ináč, že človek prestane jeden druhého špehovať, sledovať, nenávidieť, upierať právo na vlastný názor.

Žiaľ, udalosti v roku 2017 nás akoby vracali pred onen historický dátum 17. 11. 1989. Pluralita médií končí a skoro všetky nám chcú diktovať, čo si má človek, obdarený Bohom rozumom a slobodnou vôľou myslieť, čo hovoriť, s kým sa stretávať a čo písať. V mene koho sa tu objavuje táto moc - **Mediokracia**?

Niekedy to vyzerá tak, že dnes prím hrajú potomkovia elít z čias vedúcej úlohy KSČ a „robotníckej triedy“, ku ktorým môžeme zaradiť aj tých, čo tento štát nechceli a plačú za masťnými hrncami v rozvinutej socialistickej spoločnosti smerujúcej k beztriednemu komunizmu. Novinári vtedy všetkých ináč zmýšľajúcich nálepkovali ako extrémistov, nacionalistov a triednych nepriateľov.

Televízia na jar 1989 odvysielala päťdielny seriál **Kríž v osídľach moci**. Biskup – vtedy tajný – Ján Ch. Korec na tento program reagoval otvoreným listom. Vyšiel v zahraničí. Jeho slová sú však aktuálne aj dnes, preto tento jeho list s názvom **Kríž vo svetle pravdy**, bol opäť publikovaný (Ústav dejín kresťanstva, LRB 42, Lúč 2017).

Dejiny píšu víťazi a dnes majú v rukách všetku moc. Parlamentnú, vládnu, súdnu, mediálnu a najmä finančnú a ekonomickú. Už chýba len jednotná kandidátka „národného frontu“, ktorá vylúči všetkých ináč zmýšľajúcich. Mediálna moc novín, televízie i internetových stránok v roku 2017 opäť diktovala aj Cirkvi, čo a ako majú biskupi a kňazi hovoriť, koho majú voliť a s kým sa majú alebo nemajú stretávať. To sme dopadli. V Cirkvi to nikdy nefungovalo a nebude fungovať tak, ako si želajú mocní tohto sveta. V Cirkvi to vždy bude fungovať, povedané dnešným slovníkom, extrémisticky. Áno, známe vyjadrenie P. Miroslava Čajku, „že Ježiš Kristus je najväčší extrémista“ je pravdivé. Extrémne „miloval svojich a miloval ich až do krajnosti“ (Jn 13,1). Krajnosť je po slovensky extrém. Veď preto Ježiša Krista ukrižovali.

Lenže on vstal z mŕtvych a raz príde súdiť živých i mŕtvych!

Anton Chromík, Anton Selecký či Anton Čulen (poslední dvaja sú našimi členmi a bývalými politickými väzňami) sú známi katolícki aktivisti. Poznajú učenie Cirkvi a vedia, že Druhý vatikánsky koncil priamo vyzval katolíkov, aby sa angažovali v politike: „Politické spoločenstvo a verejná moc majú svoj základ v ľudskej prirodzenosti, a preto patria k poriadku stanovenému Bohom, hoci určenie politického režimu a voľba vedúcich činiteľov sa ponecháva slobodnej vôli občanov“ (GS 74). Na druhý deň po ostatných parlamentných voľbách naši biskupi k ich výsledkom vydali toto stanovisko: „Oceňujeme aktívnu účasť všetkých občanov, ktorí využili hlasovacie právo a pristúpili k voľbám. Želáme si, aby legitímne zvolení predstavitelia svoju službu v parlamente zodpovedne a svedomito vykonávali pre spoločné dobro všetkých obyvateľov našej vlasti. Sprewádzajúc ich budeme modlitbou a povzbudením v duchu evanjelia.“ A krátko nato, učiteľ náboženstva Anton Čulen dostal z kúrie takýto „pozdrav“: „...musím Vás upozorniť, že Vaše angažovanie sa v politickej strane, za ktorú ste vo voľbách kandidovali, nie je zlučiteľné s poslaním, ktoré Vám bolo zverené udelením kánonickej misie a s podmienkami pre udelenie kánonickej misie...“

Dnes sme, žiaľ, opäť v situácii, že nie je dôležité, kto ako volí, ani kto spočítava hlasy, ale ako najdôležitejšie sa ukázala moc kapitálu. Teda moc oligarchov, v čom, žiaľ, spočíva súčasný slovenský fašizmus. Ak by si tí, čo radi omieľajú toto slovo do omrzenia pozreli encyklopédie a slovníky alebo aspoň pohľadali v googli, možno by prestali používať toto slovo ako nadávku na všetko, čo sa im nepáči. Totiž, podľa komunistickej definície, prijatej na zjazde Kominterny v roku 1935: „Fašizmus je najviac otvorene teroristická diktatúra najreakčnejších, najšovinistických a najimperialistických elementov finančného kapitálu“ (Georgij Dimitrov, *Gegen Faschismus und Krieg*). Slovenský *homo sapiens*, ktorý nečíta len noviny, ľahko zistí, na koho sa to asi najviac vzťahuje v súčasnej slovenskej spoločnosti.

Ako každý rok, aj tento, 25. decembra budeme sláviť narodeniny nášho Pána Ježiša Krista. Ak sme ľudia dobrej vôle, prosíme ho, aby nám priniesol svoj pokoj, lebo svet bez Boha sa rúti do záhuby. Nedopusťme, aby sa tak stalo. Požehnané Vianoce a všetko dobré do nového roku 2018 vám želá

ThDr. Ján Košiar
duchovný PV ZPKO

SVEDECTVO, mesačník Politických väzňov Zväzu protikomunistického odboja • **Šéfredaktorka**: Eva Zelenayová • **Redakčná rada**: Ján Košiar (predseda), Ján Litecký Šveda, Ivan Mrva, Peter Mulík, Ivan A. Petranský, Jozef Rydlo, Juraj Vrábel a Eva Zelenayová • **Adresa redakcie**: 811 06 Bratislava, Obchodná 52 • **Telefón**: 02-5263 8156 • **e-mail**: uzpko@mail.t-com.sk • **webová stránka**: www.pv-zpko.sk • **IČO**: 00679879 • **Cena jedného výtlačku**: 0,90 EUR • **Celoročné predplatné**: 10 EUR • **Predplatné pre zahraničných abonentov**: 50 USD vrátane poštovného. • **Číslo účtu v Sberbank Slovensko a.s.**: SK74 3100 0000 0040 0012 8109, BIC: Prima banka Slovensko, a.s. • **EV**: 3851/09 • **Tlač**: PRINTLAND, s.r.o. • **Nevyžiadané rukopisy nevraciam** • **ISSN**: 1338-404X • **MATERIÁL** uverejnený v rubrikách „Čitateľské fórum“ a „Spomienky“ vyjadrujú názory občanov a čitateľov.

V pamäti lásky žijete vy mŕtvi a v požehnaní mieru

[Nápis na pilieri vojenského cintorína Krempla]

Tak ako každý rok, aj tohto roku sme mali 17. novembra pietnu spomienku na počesť umučeným a popraveným komunistickým režimom na cintoríne Vrakúňa. Spomienku na úrovni, aj s množstvom účastníkov z politického a kultúrneho života, či diplomatického zboru, ktorým patrí naša vďaka. Naš centrálny pamätník politickým väzňom s malým časovým posunom navštívil na vlastnú žiadosť aj nemecký prezident Frank-Walter Steinmaier v sprievode prezidenta SR Andreja Kisku. S parádnyimi vencami vzdali hold umučeným obetiam.

Nuž a o tejto vydatenej pietnej akcii referoval denník *N* pod titulom: „Danko kládol veniec s fašistickou poslankýňou, vraj za to môže organizátor.“ To človeku jednoducho vyrazí dych. Nevie, či takým ľuďom má vôbec význam vysvetľovať význam slova pieta, ktoré je z latinského koreňa *pietas* a má viac významov – okrem zbožnosti, úcty, vďačnosti tam patrí aj láska. Nuž, žeby práve takýto nápis prispieval k sviatečnej atmosfére úcty k mŕtvym, ktorá panovala na cintoríne, len ťažko povedať. Na našom pietnom akte je vítaný každý, kto si chce uctiť obeť červeného teroru. Veď veľa našich druhov bolo popravených len preto, lebo komunisti začali deliť ľudí na kádrových vyhovujúcich a nevyhovujúcich. My zúčastnených netriedime podľa žiadnych kategórií, ani politických, ani náboženských. Bolševická mládež má zrejme kádrovanie v krvi, takže tým sa to dá asi ťažko vysvetliť. No ak už chceli naši novinári silou-mocou kádrovať, tak potom mohli spomenúť skôr tých, ktorým by sa patrilo, aby sa na takejto spomienkovej piete zúčastnili, ale sa neunúvali.

Musíme konštatovať, že po novembri 1989 síce padol najväčší teror, no nie staré nezmieriteľné a totalitné mravy. Aký to kontrast, keď navštívime

napríklad cintoríny architekta Dušana Jurkoviča z 1. svetovej vojny, ktoré ležia neďaleko našich hraníc s Poľskom. Okrem umeleckej krásy sú aj svedectvom starých dobrých európskych zvykov. Tam sú vedľa seba pochovaní vojaci obidvoch bojujúcich strán a na niektorých pamätníkoch sú aj poeticko-symbolické nápisy, ktoré by si mali prečítať títo naši bojovníci za pokrok, napríklad: „Hruď proti hrudi sme bojovali, ruka v ruke povstaneme“, alebo „Šli sme do sváru a naši zmier.“ A jeden nápis by sa hodil aj na náš pamätník: „Získajte život zo smrti našej!“ Všetky cintoríny, rovnako aj náš pamätník, by mali zmierovať. Hádám ani veľa mi netreba pripomenúť, že prakticky vo všetkých prípadoch trestu smrti pre ľudí, ktorých mená sú na našom pamätníku, sa najsamprv začalo kampaňou v straníckej tlači. Paľbu, ktorá končila slučkou na popraviske, vždy začali uvedomeli novinári. No namiesto toho, aby sa tí súčasní poučili z červenej minulosti, opäť na nás chrlia staré bolševické termíny, čo im pripravili ich veľké vzory. V tomto prípade súdruh Stalin, ktorý na plenárnom zasadnutí Exekutívy Kominterny v roku 1931 presadil, aby sa na všetko, čo sa Kominterny nepáči, začal používať termín „fašizmus“ v prikom zápornom zmysle. Aby si to ľudia nemýlili, Hitler bol tiež socialista ako Stalin. A aj keď väčšinu pokrokových hesiel Stalinovi uční už opustili, tento termín si ponechali dodnes, aby si aspoň trochu pripomínali slávne časy boja za svetový pokrok a žiarivé zajtrajšky.

V kresťanskej Európe sa ľudia od nepamäti vyjadrovali o niekom, kto „nenávidel až za hrob“, s veľkým despektom. No toto, čo predváža denník *N*, je nenávisť nad hrobmi.

Ján Litecký Šveda
predseda PV ZPKO

Vianočný dar 1150 ročný

V rímskej Bazilike Panny Márie Snežnej sa nachádza vzácna relikvia. Pod hlavným oltárom, v sklenenostriebornom relikviári, je drevo z jasličiek v Betleheme, v ktorých bol podľa tradície po narodení uložený Pán Ježiš. V tomto chráme pred 1150 rokmi schválil pápež Hadrián II. staroslovenčinu ako štvrtý liturgický jazyk a prvýkrát v ňom zaznela sv. omša v našej reči. Stalo sa tak po tom, čo Konštantín Filozof vytvoril písmo a spolu s bratom Metodom ho priniesli v roku 863 našim predkom. Keďže sme Slováci, tak zrejme Slovákom. Smutné je, že túto dejinnú udalosť, ktorá je svedectvom vyspelosti nášho národa, si spoločnosť vôbec nepripomína.

Hlaholika, ktorou boli napísané a do nášho jazyka preložené všetky

SLOVO SVEDECTVA

evanjeliá a omšové knihy, je výsostne kresťanská ikonografická abeceda. Je priam symbolické, že jazyk písaný touto abecedou bol požehnaný pri Ježiškových jasličkách. Prvá básnická skladba napísaná hlaholikou v našom jazyku je Proglas. Podľa odborníkov ide o nadčasový, ba až vášnivý poetický chválospev na staroslovenský preklad písma. Hoci čas pôsobenia sv. Cyrila a Metoda medzi našimi predkami bol krátky, predsa na Devíne založili prvú univerzitu v Európe a zanechali veľké duchovné dedičstvo. Ibaže dnešné slobodné médiá sa nezaujímajú o toto dedičstvo. Nezveľadujú ho, lebo zaväzuje k životu s Bohom, k životu v pravde. Naopak, sme svedkami zosmiešňovania a znevažovania nositeľov tradičných hodnôt, morál-

ky. Napriek tomu, že uplynulo 28 rokov od zrušenia cenzúry, niektoré médiá, medzi nimi zvlášť vyniká denník *N*, si to ešte nevšimli. Húževnato a otvorene kádrujú a odpratávajú nepohodlných ľudí i celé spoločnosti z verejného života, nad čím môžu len blednúť závisťou niekdajší pracovníci SÚTI (Slovenský úrad pre tlač a informácie). Kto by však nemal prehliadať porušovanie ústavy, je Ministerstvo kultúry SR. Článok 26, ods. 3 Ústavy SR hovorí jasnou rečou: Cenzúra sa zakazuje.

Aké nádherné mohli byť tohtoročné Vianoce, keby si vedenie štátu spomenulo na naše významné dejinné medzníky. Naše písmo pred 1150 rokmi posvätila najvyššia autorita sveta. Pri oltári s Ježiškovými jasličkami. Požehnané Vianoce!

Eva Zelenayová
šéfredaktorka

Minister obrany SR Peter Gajdoš (v strede) , za ním (sprava) čestný predseda PV ZPKO Arpád Tarnóczy a predseda PV ZPKO Ján Litecký Šveda.

Foto Eva Zelenayová

Kladenie vencov na pokračovanie

Tohtoročná pietna spomienka na obete komunizmu na bratislavskom cintoríne Vrakúňa mala jednu zvláštnosť. Mimo oficiálneho programu pri centrálnom pamätníku položil veniec nemecký prezident Frank-Walter Steinmeier v sprievode prezidenta Slovenskej republiky Andreja Kisku. Prezident Kiska sa prvýkrát počas svojho mandátu poklonil obetiam komunizmu pri tabuliach, na ktorých sú mená popravených a umučených obetí bývalého režimu.

Parlamentnú delegáciu na cintoríne vo Vrakuni viedol predseda NR SR Andrej Danko. Zúčastnil sa aj minister obrany SR Peter Gajdoš, zástupcovia diplomatického zboru v Bratislave, Ústavu pamäti národa, Matice slovenskej a ďalších štátnych a kultúrnych inštitúcií. Prišla aj delegácia partnerskej organizácie politických väzňov z Maďarska (POFOSZ) vedená jej predsedom Zoltánom Szalayom. A najmä politickí väzni z celej republiky.

Šéf rezortu obrany zdôraznil, že odkaz novembrových dní si treba neustále pripomínať. „Nie je to tak dávno, kedy demokracia a možnosť slobodne vyjadriť svoj názor neboli v našej krajine samozrejmosťou. Aj preto by som bol rád, keby v budúcnosti bolo na takýchto pietnych spomienkach viac mladých ľudí, aby prišli školáci a uvedomili si, že demokracia a sloboda nie sú zadarmo a ani garantované automaticky. Sú krehkou záležitosťou a tak k nim treba aj pristupovať,“ zdôraznil minister Gajdoš.

Prejav predsedu PV ZPKO prinášame v plnom znení, rovnako aj prejav čestného predsedu PV ZPKO a bývalého dlhoročného predsedu organizácie Arpáda Tarnóczyho. K prítomným sa prihovril tiež Zoltán Szalay. Povedal, „s radosťou sme prijali pozvanie našich slovenských priateľov na

Po skončení pietneho aktu sa členovia organizácie PV ZPKO zastavili pri hrobe bývalého podpredsedu organizácie JUDr. Valenta Michalíka. Nezabúdajú na statočného človeka, ktorému kyticu na hrob položila Margita Zimanová, zapálili sviečky a predniesli tichú modlitbu. (hh)

sviatok pamätného boja za slobodu a demokraciu, ktorým sa pripomína 17. november 1989.“ Vrátil sa do rokov sovietskeho režimu a zdôraznil: „Nevieme zabudnúť na prežitú minulosť plnú tragédií a hrôz.“

Slávnostný akt kladenia vencov zakončil biskup František Rábek modlitbou Otče náš za všetky obete totalitného režimu. (ez)

Prejav predsedu PV ZPKO Jána Liteckého Švedu

Čelíme primitívnej lži

Všetkým, ktorí ste túto našu pietnu spomienku poctili svojou účasťou, patrí veľké a úprimné poďakovanie. Poďakovanie od všetkých politických väzňov a ich príbuzných, ktorí vládali prísť a mali viac šťastia ako tí, ktorých mená sú vytesané na tomto pamätníku.

Vám, politickým väzňom a ich príbuzným, ktorí dlhé roky zažívali červený teror a napriek obrovskému utrpeniu dokázali prežiť a zapojiť sa naspäť do života, patrí rovnako vďaka a - úcta. Pretože aj teraz potrebujeme zdravý rozum, skúsenosti a najmä charakter ľudí, ktorí nepodľahli. Či už materiálnym lákadlami, chorým myšlienkami, ale rovnako aj brutálnemu teroru.

Tohto roku uplynulo už 100 rokov od boľševického puču, ktorý si nazvali VOSR. Komunizmus však za tých 100 rokov nemá na svedomí iba vyše 100 miliónov povraždených nevinných ľudí. Na svedomí má aj morálny úpadok celých národov, keď ľudia, aby vôbec prežili, museli každý deň klamať. To ich poznačilo viac, ako sú ochotní pripustiť. Dodnes je latka, ktorú musíme prekročiť pri porušovaní morálnych príkazov, položená veľmi nízko.

Keď kapitalizmus budujú komunisti

Rovnako rozkladne poznačil bežných ľudí hlásaný hrubý materializmus, paradoxne kombinovaný s mimoriadne neschopnou ekonomikou. To, že z nás za 40 rokov spravili žobrákov Európy, je ďalší fakt, ktorý tiež mimoriadne napomáha rozkladu morálky. No a najhoršie na všetkom je, že naši potomkovia Lenina a VOSR postupom času strácajú všetky zábrany a opäť do nás tlačia svoje lži. Lož, nehanebná a hlavne primitívna, je aj naďalej ich jediný spôsob komunikácie s verejnosťou.

Keďže tí inteligentnejší, ktorí si za totalitného režimu zadovážili stranícku knižku, len aby mohli robiť svoju robotu, ich už opustili, opäť vylievajú tí najprimitívnejší a fanatici. Vyberiem iba jeden príklad z oblasti, každému dobre zrozumiteľnej, ekonomickej. Z médií sa len horko-ťažko dozvieme, že náš bežný občan aj dnes má oproti bežnému Európanovi ani nie polovičný plat. Takže človek už ani nevie, či sa má smiať a či plakať, keď vo veľkom začínajú šíriť lži už aj o tom, ako sme sa tu za komunizmu mali dobre a hlavne aká to bola super ekonomika. Súdruhovia sa spoliehajú na krátku pamäť. Nuž, v Rakúsku majú uzákonený minimálny dôchodok tisíc eur. A to tam nemali žiadne brigády socialistickej práce, stachanovcov, úderníkov, neprekračovali každú chvíľu plán, nemali stavby mládeže, záväzkové hnutie ani päťročnícu. U nás nemá väčšina robotníkov takýto plat! Samozrejme, že hneď majú aj odpoveď: to ten zlý kapitalizmus po roku 1989! Akurát nejaký zabúdajú, že predsa v Rakúsku je ten neľudský kapitalizmus aj dnes a že ten náš tzv. kapitalizmus nám tu budujú starí komunisti, eštebáci a ich detičky. A nehanbia sa oprašovať ani staré marxistické nezmysly, dokonca aj v parlamente.

Zľava Alžbeta Loudová a Mária Dvorčáková, regionálne predsedníčky RO PV ZPKO v Nitre a Prešove.

Foto Eva Zelenayová

Nenávisť odtrhnutá z reťaze

Okrem lži, ktorá na každú spoločnosť pôsobí rozkladne, títo ľavičiarci svorne so svojimi teoretikmi a novinármi vnášajú ďalšiu mimoriadne nebezpečnú vec do spoločenského organizmu: nenávisť. Nekonečnú nenávisť hlupáka voči svetu, ktorý sa nespráva podľa ich slabomyseľných ideálov. Nakoniec nenávisť voči všetkému lepšiemu a krajšiemu hlása marxizmus už od samého začiatku. No vďaka masmédiám je najnovšie táto nenávisť už úplne odtrhnutá z reťaze. A na tú by sme si mali dávať dobrý pozor, pretože je vždy predzvesťou teroru. A opäť – smiať sa, plakať? Pretože ako sa vraví, trafená hus gága, títo súdruhovia najnovšie každého, kto sa chce len brániť pred ich ľavičiariským názorovým teromom, označujú za šíriteľa nenávisť. A tak zase rinčia reťazami a mrežami. Opäť tu máme pokračovanie proletárskej revolúcie, a obeťou sú zase tí istí – poctivo pracujúci Európania, ktorých voľakedy volali kulaci, teraz rasisti.

Pred záverečnou minútou ticha by som chcel povedať, že tá minúta ticha by mala znieť ako hlasná výčitka. A bude nielen za popravených a zavraždených komunistami, ale aj za tých, ktorých smrť zapríčinili nepriamo, hoci aj rozkladom poctivej ekonomiky, napríklad aj za sedem sestričiek, ktoré nedávno zahynuli pri ceste za svojim živobytím, keďže museli ísť preč z domova a hľadať si ošetrovateľskú prácu v Rakúsku. No a prirodzene venujeme ju aj všetkým našim nebohým členom, ktorých za posledný rok odišlo dvadsaťšesť do večnosti.

V popredí Arpád Tarnóczy s Jánom Liteckým Švedom.

Foto Eva Zelenayová

Príhovor čestného predsedu PV ZPKO Arpáda Tarnóczyho

Máme ešte dušu?

Tak ako každý rok, už druhé desaťročie podávam akýsi raport mojim „kamarátom“, z väčšej časti mojim dobrým známym, ktorých mená sú tu napísané. Chcel by som za tých, čo sme tu zostali, vďaka Pánu Bohu, povedať mojim priateľom, čo všetko sa za posledný rok, možno dva, zmenilo.

Mám veľmi, ale veľmi zlý pocit z toho, že sme zabudli na základ štátu, ktorým je rodina. Stratili sme úctu k tomu, čo dáva život a nahrádzujeme ho všetkým možným. Deti nemajú rodičov, maximálne jedného, alebo majú vychovávateľov v domovoch. Nevieť, či je to tá najsprávnejšia cesta. Myslím, že by sme mali začať od seba.

Chýba tu svedomie. Na to sme nejako zabudli. Iste, materiálne sa má Slovensko lepšie, ako sa malo. Myslím na tie minulé roky. Ale ducha a dušu, máme ešte? Veríme, že máme svedomie?

Bohužiaľ, môj veľký sen, a to hovorím každý rok, je pravdivá história.

Historici nás stále neučia dejiny Slovenska. Prečo? Komu to slúži? Internacionalizmus sme nahradili globalizmom, našli sme si nových nepriateľov, aby sme mohli mať pripravené šable na tých, ktorý nám nebudú vyhovovať. Aj my sme proti fašizmu, aj my sme proti extrémizmu. Len sa vás spýtam. A odpovedzte si na otázku: Kto to najviac kričí? Ak tieto slová vyslovuje dlhoročný člen strany, ktorý je ešte stále hrdý na to, že bol komunista, tak to bolí. Možno, že to bolí aj vás, aspoň väčšinu z vás.

My sme si nepriateľmi vlastnej histórie. A ten kto nepozná históriu, je len sprostý, ale kto ju zamlčuje a prekrúca, je zločinec. Mali by sme na to myslieť. Mali by sme, a ja dúfam, že naše modlitby budú aj v tejto oblasti vyslyšané.

Neviem, čo by som Ti ešte povedal, drahý brat. Taká ekonomická vec. Chýba nám päť tabúľ. Máme na ne mená, ale nemáme na ne peniaze. Ministra kultúry tento pamätník nezaujímá. Nie je tu červená hviezda, možno preto. Voľačo tu skrátka chýba. Ale ja si myslím, že vy, vaši blízki, vaše deti, vaše vnúčence, budú na to myslieť. A ak by mi dal Pán Boh možnosť ešte povedať niečo aj o rok alebo o dva, tak to vyzradím aj mojim bývalým spoluväzňom.

Maďarská delegácia.

Foto Eva Zelenayová

Od Nitry, cez Prešov, Trnavu po Bratislavu...

Foto Eva Zelenayová

Emília Malacká a Jozef Herman.

Foto Eva Zelenayová

Anton Semeš

Foto Eva Zelenayová

Vpravo biskup František Rábek.

Foto Eva Zelenayová

Nenápadní hrdinovia 2017

V predvečer Dňa boja za slobodu a demokraciu sa v priestoroch DKC Veritas v Košiciach uskutočnila študentská konferencia projektu Nenápadní hrdinovia v zápase s komunizmom. Nad podujatím prevzal záštitu najstarší bývalý politický väzeň, dominikán, páter Akvinas Gabura. Už deviaty ročník projektu organizovalo Občianske združenie Nenápadní hrdinovia v spolupráci s ÚPN a ďalšími partnermi. Zúčastnilo sa ho rekordne 21 škôl z celého Slovenska.

Za našu organizáciu sa na podujatí zúčastnil Juraj Vrábel. Oslovili ho študenti Gymnázia sv. Moniky v Prešove Barbora Martonová a Dávid Lorinc pod vedením prof. Beáty Barlovej. Študenti spracovali príbeh jeho otca Karola Vrábla, politického väzňa 50. rokov. Ich práca pod názvom: „Keď pojmy národ či vlasť nie sú len prázdne slová...“ bola vyhodnotená v najlepšom, zlatom pásme.

Práca pozostáva zo štyroch kapitol. Obsahom prvej je priblíženie politickej situácie v ČSR po roku 1945. Diskreditácia Demokratickej strany a postupné nastolovanie komunistického režimu. Druhá kapitola s názvom „Politická a spoločenská situácia v Sabinove po roku 1945“ opisuje, ako sa komunizmus prejavoval v mieste bydliska Karola Vrábla. Tretia hovorí o Bielej légii, ktorej členom bol aj nenápadný hrdina a približuje vznik, pôsobenie a aktivity jej členov, ako aj jej zánik. Záverečná štvrtá kapitola je venova-

Účastníci konferencie Nenápadní hrdinovia v Košiciach.

Foto archív

ná samotnému príbehu Karola Vrábla a jeho rodiny od jeho vstupu do Bielej légie, cez zatknutie, väzenie, až po návrat domov a následne nekončiac sa problémy.

Karol Vrábel bol 6 rokov väznený v Jáchymove v tábore Rovnosť a Svornosť, kde v baniach triedil a nakladal uránovú rudu do vozíkov bez ochranných prostriedkov. Po vyťažení „smolky“ v roku 1956 bol štyri roky väznený v Leopoldove, kde prežil samoty a korekciu. Nedožil sa slobody, zomrel 5. apríla 1988 a rehabilitovaný bol v roku 1990 Krajským súdom v Košiciach.

Časopis Svedectvo uverejnil v čísle 6/2017 rozhovor so synom Jurajom o martýriu jeho otca Karola Vrábla.

Juraj Vrábel

člen Redakčnej rady Svedectva

Zaujímajú sa o nás

V Komunitnom centre Banská Bystrica- Fončorda sa 23. novembra uskutočnila beseda na tému: Doba, ktorá priniesla priveľa bolesti. Hostami boli predsedníčka RO PV ZPKO Helena Halková a syn bývalého predsedu Ladislava Babalu, Miroslav Babala. Besedu moderovala Mgr. Diana Javorčíková.

Pracovníčky komunitného centra prejavili záujem pomôcť našej organizácii. Magistru Javorčíkovú zaujal náš časopis Svedectvo a chce si ho predplatiť. K Vianočiam zorganizujú zbierku pre našich členov na vianočné darčeky.

Národný dom v Banskej Bystrici plánuje na 19. apríla budúceho roku Bystrickú hodinku za účasti pracovníka ÚPN Františka Neupauera.

Helena Halková

Na besede v komunitnom centre.

Foto Anna Benčátová

Blahoželáme!

Pani Mária Korecová 14. novembra tohto roku oslávila 104. narodeniny. Na obr. v spoločnosti dcéry, syna a predsedníčky RO PV ZPKO v Nitre Alžbety Loudovej.

(sv)

Živého ma nedostanete!

Pútavá kniha o začiatkoch boja proti komunistom

Katolícka cirkev 30. septembra blahorečila slovenského kňaza-saleziána Titusa Zemana. Slovensko, slovenskí katolíci majú v panteóne svätcov súčasnosti o jedného orodovníka viac: Pavol Gojdič, Vasil Hopko, Zdenka Schelingová, Titus Zeman majú spoločného menovateľa: trpeli za svoje náboženské presvedčenie, korunu utrpenia im nasadil totalitný komunistický režim, in memoriam ich mučenie uznala Katolícka cirkev a dnes ich príklad môže plnoprávne uctievať boží ľud na celom svete.

Pri tejto príležitosti vyšlo v dvoch slovenských rehoľných vydavateľstvách niekoľko kníh. Saleziáni vo svojom nakladateľstve Don Bosco vydali napríklad Titus, odpusť mi to! (E. Macák), Blahoslavený Titus Zeman (Lodovica Maria Zaneťová), Titus, ideš (J. Luscoň). Jezuiti v ich Dobrej knihe vydali kolektívne dielo Neodpočívaj, pomáhaj, do ktorého prispelo 6 autorov (R. Hamráček, E. Hrabovcová, R. Letz, P. Slepčan, J. Slivoň, J. Vittek). V iných slovenských vydavateľstvách nevyšlo nič, na počudovanie ani v takých vydavateľských domoch, akými sú Spolok sv. Vojtecha či Lúč.

V spomenutých knihách sa čitateľ môže dočítať o všeličom, počnúc životopisom Titusa Zemana až po súdnu dokumentáciu jeho procesu či cirkevno-právne a teologické aspekty blahorečenia. Bežného čitateľa však takýto druh literatúry nie príliš zaujme ani ktovieako neosloví. Slovenský čitateľ súčasnosti, ak vôbec ešte číta, tak uprednostňuje kvalitnú literatúru faktu.

Preto v súvislosti s výnimočným osudom Titusa Zemana sa oplatí siahnuť po jedinečnej knihe spomienok katolíckeho kňaza Františka Revesa Živého ma nedostanete!, ktorá vyšla v prešovskom vydavateľstve Michala Vašku.

Prečo?

Katolícky kňaz František Reves bol práve ten človek, ktorý v pohnutých päťdesiatych rokoch pripravoval a uskutočňoval úteky slovenských kňazov, bohoslovcov, ale aj laikov z komunistického Česko-Slovenska do vtedajšieho slobodného sveta. Veď vďaka jeho organizačnému talentu, osobnému nasadeniu a odvahe mohli byť úspešné nielen dva kolektívne úteky Titusa Zemana, ale aj desiatky ďalších. Jeho pričinením sa do vtedajšieho slobodného sveta dostali také kňazské a rehoľné osobnosti ako Anton C. Botek, Daniel Faltin, Július Gašparík, Anton Hlinka, biskup Pavol Hnilica, Jozef Heriban, Cecília Kondrcová, Andrej Pauliny, Vojtech Zeman alebo básnici Gorazd Zvonický a Andrej Žarnov. Spolu takmer sto mužov a žien, ktorí si útek do zahraničia zachránili holý život. O tom, že strojom týchto úspešných útekov za železnú oponu bol František Reves, sa v literatúre o Titusovi Zemanovi takmer nič nedečítame. Škoda, lebo nebyť Františka Revesa, nuž cez Moravu by sa nedostala ani muška...

Po detstve a štúdiách opisuje život v ilegálite a podzemnú činnosť. Spomienky Františka Revesa sú veľmi živé, čítajú sa ako dobrodružný román a človek sa čuduje, že dosiaľ sa nestali predmetom záujmu ani filmových či televíznych tvorcov, ani investigatívnej žurnalistiky.

Aj František Reves sa napokon rozhodol odísť do exilu. Bolo to 29. apríla 1952. Po úteku pôsobil v hornom Rakúsku, v Nemecku a v Taliansku, až sa napokon v roku 1959 usadil v Paríži, kde pôsobil až do svojej smrti ako misionár Slovenskej katolíckej misie vo Francúzsku. Jeho pôsobenie si cenili aj v Parížskej arcidiecéze a pápež Ján Pavol II. mu zaň udelil titul pápežského prelata.

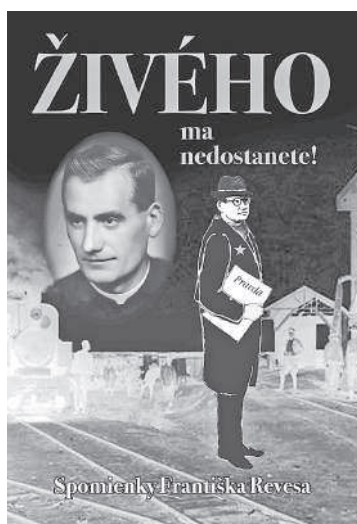
Iba raz neprešli

Knihu spomienok Františka Revesa Živého ma nedostanete! pripravil na vydanie msgr. Imrich Tóth, rektor Slovenskej katolíckej misie v Paríži. Je výsledkom jeho niekoľkoročnej mravčej práce, o ktorej náročnosti píše v úvode. Mnoho okolností, osôb a udalostí musel dešifrovať, overovať pramene, pričom sa opieral o výskum archívnych prameňov uložených v rôznych slovenských i zahraničných archívoch. Imrich Tóth je autorom sprievodnej štúdie „Životná cesta kňaza Františka Revesa“, v ktorej vykresľuje jednotlivé etapy jeho pohnutého života. Z nej je akiste najdôležitejšia tá časť, v ktorej s presnosťou vyšetrojúceho sudcu dokumentárne zachytáva organizovanie ilegálnych útekov cez hranice. Tu sa môže záujemca dočítať nielen kto, ako, kedy a prečo ilegálne prekračovanie hraníc organizoval, ale v chronologickom poriadku a podľa abecedy podáva i presný zoznam osôb, ktorým sa vďaka Františkovi Revesovi od 31. augusta 1950 do 29. apríla 1952 podarilo prejsť z komunistického Česko-Slovenska do vtedy síce vojensky ešte okupovaného, ale už slobodného Rakúska.

Osobitne treba spomenúť tzv. tragickú výpravu z 8. na 9. apríla 1951, ktorú viedol Titus Zeman, kde zoznam účastníkov dopĺňa aj počet rokov, na ktoré boli pochytení utečenci odsúdení: 14 utečencom súd vtedy vymeral dohromady 206 rokov (najviac dostal Titus Zeman, 25 rokov; najnižší rozsudok bol 12 rokov). František Reves si na túto výpravu spomínal celý život, nerád však o nej rozprával: „Prečo nechcem? Pretože sa nám vždy darilo takmer všetko. Iba raz to nevyšlo, keď ma neposlúchli a šli cez rozvodnenú Moravu na vlastnú päsť. Titus si nedal povedať. Pochytali ich. Pochytali ako potkanov. Uvážnili na dlhé roky. Nie, o tom sa hovoriť nedá... Iba modliť.“

Knihu uzatvára bohatá obrazová príloha s fotografiami a reprodukciami autentických dokumentov uložených v archíve Ústavu pamäti národa.

Jozef M. Rydlo

Jáchymov – účet za antikomunizmus

Pokračovanie z 1. strany

V tomto prostredí som našiel mnoho vzácných ľudí a neviem si predstaviť život bez viery v Boha. Mali sme skvelého profesora, kňaza Štefana Sámela, ktorý nás priviedol do skautingu. Neskôr ho Štátna bezpečnosť zatkla. Viem, že dievčatá za ním chodili do Banskej Bystrice, keď umieral.

Pokiaľ viem, vy rád spomínate na obdobie povstania. Prečo?

Keď vypuklo, mal som trinásť rokov. Páčilo sa mi hrať sa na partizána. Vždy, keď prichádzali prázdniny, hovoril som otcovi, že chcem ísť do Likavky. To- tiž tam som mal svoju armádu, strýka.

Čo sa vám na tom páčilo?

Priam ma omráčilo, keď ľudia kričali, Nemci idú, vraždia deti, ženy znásilňujú. Celé dediny išli hore do lesov. Pre trinásťročného chlapca to bolo veľmi, povedané dnešným jazykom, akčné.

Vy ste išli proti Nemcom do povstania?

Áno.

A nie za obnovu Česko-Sloven- ska?

Nie, proti Nemcom. S jedným som sa dokonca aj skamarátil, ale bol to Talian. Volal sa Jozef Pisáno, mal 20 rokov. Mladý chlap, tak som sa ho pýtal, prečo je u esesákov? Povedal mi, že v Taliansku nebolo roboty, ničoho, ponúkali mu dobrý plat, odmeny, fajči- vo, dokonca prezervatívy zadarmo, tak vstúpil do armády. A jeho kamarát takisto. Číže boli to žoldnieri.

Kde boli vaši rodičia cez povsta- nie?

V Skalici, ale koncom roka 1944 ot- ca preložili do Popradu. Nejaký veliteľ Hlinkovej gardy ho udal, lebo nechcel s nimi chodiť do krčmy piť a sám ušiel do Rakúska. Počas Slovenského štátu mal otec problémy s gardistami, po voj- ne s komunistami. V Poprade sme s ot- com bývali na okresnom úrade v jednej kancelárii, mamičku sme nechali v Holiči pri rodine. Neskôr prišla za nami. A keď už utekali z frontu Nemci, Taliani, Ma- ďari, otec nás aj s mamičkou poslednou električkou zaviezol do Dolného Smo- kovca, kde mali rehoľné sestry dva hote- ly. Skoro som prišiel o život, lebo som

Ľubomír Hatala v skautskej uniforme.

Foto archív

jednému esesákovi povedal, že je zbabe- lý.

Prečo ste mu to povedali?

Lebo keď mal vypité, vychvaľoval sa, ako strieľal smerom do lesa, keď ich zo spánku vyrušila nejaká strelba. Pove- dal som mu, že je obyčajný trus, čo v ruštine znamenalo zbabelý. A on na mňa: Čo si to povedal? Schmatol samo- pal a zamieril na mňa. Zasa bol opitý. Chlapi mu hovorili nech sa neblázni, a nejakí utekali cez potok do domu, v ktorom býval nemecký Poliak a žalo- vali mu, že ma chce jeden Nemec za- streliť. Dobehol k nám, schmatol ho, zo- bral mu samopal a povedal mu, že ráno ide k veliteľovi na raport, lebo chcel za- biť decko.

Aké boli teda vaše prázdniny v roku 1944?

Ľubomír Hatala (zľava) s rodičmi a bratom Milanom.

Foto archív

Otec ma v Skalici zaviedol na nád- ražie, zohnal nejaký vlak, ktorý išiel spodom cez stredné Slovensko. Jedné- ho dňa sme sa išli s chlapcami kúpať na Váh, keď ktosi pribehol a povedal, že partizáni obsadzujú Ružomberok. Išli sme sa pozrieť a videli sme, že most cez Váh strážia partizáni so samopalmi. Jeden na jednom, druhý na druhom konci. Kontrolovali všetkých dospelých chlapcov. Kto bol Nemec, postavili ho nabok. Nemcov potom zobrali na cintorín a postrieľali. Aj dospelé ženy a mužov. Potom prišli Nemci a urobili to isté komunistom. A zasa strieľali na tom istom cintoríne. To je fakt.

Tam ste zažili aj príchod Červe- nej armády?

V Tatrách. Spomínam si, že otec mal pridelené služobné auto a aby ho Rusi nenašli schovali sme ho v Smokovci v lese, ale bez akumulátora. Nieкто im to vyzradil a auto našli. A začali vyšet- rovať, kde je akumulátor. Vraj ja by som to mohol vedieť. No, a druhý raz visel môj život na vlásku. V čízme som nosil otcovu belgickú pištoľ 6,35. Aj som strieľal na lane čo sa tam pásli, ale neza- strelil som nič. O otcovi v Poprade sme takmer nič nevedeli. Neskôr nám roz- prával, že keď prišli Rusi, najprv zatvorili jeho - náčelníka a po ňom všetkých okresných šéfov. Päť dní ich držali v piv- nici o hlade. Mali tam len nejaký hrniec na stolicu, ktorý každý deň jeden Rus vynášal. Otec sa robil, že nevie rusky, len maďarsky tak pri vyšetrovaní mal čas

Hatalova armáda v Likavke.

Foto archív

premyslieť si odpoveď. Napokon ho prepustili, aj riaditeľa priemyslovky a ostatných odtransportovali na Sibír. Nikdy sa nevrátili. Otcovi ukradli hodinky, prsteň aj peňaženku. No, videl som tam všeličo, lebo som tam chodil na toaletu. Aj zajatých Rusov v pivnici.

A po vojne? Čo ste robili?

Zmaturoval som v Prievidzi a začal som študovať na medicíne.

Nemali ste problémy?

Mal, ale do školy som sa dostal šťastnou náhodou. Počas maturít spal u nás jeden zo skúšobnej komisie. Bol zo zväzu mládeže, nemal kde spať, tak som sa prihlásil, že u nás je voľná izba. Po večeri sme sa zhovárali, povedal som mu, že idem na prijímačky na medicínu a on ma ubezpečoval, aby som sa nebál, že bude pri tom. Skutočne mi pomohol, ale v tom čase sme už bývali v Prievidzi a keď som mal ísť do druhého ročníka nedostal som internát. Brat študoval medicínu v Prahe, volal ma k sebe, nuž do druhého ročníka som nastúpil v Prahe. Brat sa o všetko postaral. Bývali sme spolu.

Takže idylka?

Nie dlho. Zamiloval som sa do istej Haničky no a nebol by som to ja, keby som neorganizoval skautov. Ale skauting už bol v tom čase zakázaný. Keď som si podal žiadosť o štipendium, začali sa o mňa zaujímať. Že z takej rodiny si nezaslúžime, aby dvaja dostávali štipendium. Navyše niekto z vyššieho ročníka musel žalovať, že mám nejakú partiu a začali ma obťažovať. Že by bolo najlepšie, keby som dobrovoľne

odišiel zo školy. Vraj kvôli starým rodičom.

Čo to bolo za skupinu?

Chceli sme oslobodiť štát.

Od čoho?

Od komunistov. Veď toto bolo zlé. Kdesi v spisoch mi uviedli, že sme chceli žandárske stanice prepadnúť, ozbrojiť sa a prepadnúť dediny. Hlúposť.

No a zo školy ste odišli?

Neodišiel, bol som odídený, takým typicky režimovým spôsobom. Cez prázdniny, po druhom ročníku medicíny v Prahe, prišli za mnou pražskí kamaráti z mojej partie Zlatého orla. Bolo to v roku 1953. Tak sme si povedali, že ideme pozrieť nejaké bývalé partizánske bunkre. Ale cestou sa nám pokazil akumulátor, tak sme sa rozhodli prespať v aute, že na druhý deň donesiem nový. Bol to kabriolet s otvorenou strechou a ako sme tak driemali, zobudili nás štyria žandári so samopalmi. Zavleli, vy, partizáni, vystúpte von. Ja som mal na opasku skautskú dýku a jeden z nich mi hovorí, toto si mal proti nám? Pomyslel som si, somár jeden, však skauti to nosia všade do lesa, na huby... to bol skautský nôž. Mal som ešte aj sekierku, aj tá sa dala zavesiť na opasok, ale tú som nechal v aute. Žandári, teda príslušníci VB, prišli na troch autách, do ktorých nás posadili, založili pásky na oči a odviezli na stanicu Verejnej bezpečnosti. Do rána nás tam strážil jeden starší policajt, ktorý napokon zaspal a ja som chlapcom prikázal, nech všetko kompromitujúce čo majú pri sebe, zjeddia. A mali plán na zhotovenie bomby,

no naozaj ho zjedli. Z Prievidze nás potom s putami na rukách a páskou na očiach zaviezli do Nitry na Krajskú správu ŠtB.

Zaistili celú skupinu?

Odvtedy som tých chlapcov nevidel. Nevie, čo sa s nimi stalo. Mňa, ako šéfa skupiny oddelili, aj ma súdili samostatne, pričom na súde mohli byť len rodičia a frajerka Hanička.

Mučili vás?

Nie tak, ako iných. Pravdaže počas vyšetrovacieho procesu sme museli spať s rukami na dekách, žiadne obracanie sa do strán, žiadne spanie na bruchu. Ale to zrejme nebolo nič oproti tomu, čo som videl u jedného chlapca. Mal popálené ruky od cigariet a ešte mi povedal, že si to urobil sám. Chlapec nemal ani 16 rokov. Alebo cestou do Prahy Na Pankrác jeden mladík vpredu vyskočil a memoroval: ja odsúdený ten a ten sa priznávam, že som chcel urobiť to a to podľa paragrafu toho a toho. Museli ho nasilu posadiť, ale on to ustavične opakoval. Bol natočený ako gramofónová doska. Na Pankráci nás sústredili do jednej miestnosti, bolo nás okolo päťdesiat. Zbadal som tam kamaráta Jána Manasa z Prievidze. V roku 1948 založil ilegálnu skautskú organizáciu Zlatý orol. Žiadal ma, aby som povedal, že pištoľ, ktorú mal jeho brat ako gardista schovanú na povale, patrila môjmu otcovi. Samozrejme, že som to nemohol urobiť. Reku ja mám otca dotlačiť do toho, aby ho zavreli?

Ako žandára prvej Slovenskej republiky ho komunisti nechali na pokoji?

Ako sa to vezme. Keď sa v roku 1948 stal ministrom národnej bezpečnosti Ladislav Kopřiva, tak nepohodlní žandári z predchádzajúceho obdobia museli odísť do čiastočnej invalidity, aby nedostali dôchodok v plnej výške. Posťahlo to aj môjho otca, ktorému museli vymyslieť diagnózu, ako mnohým iným.

Ako dlho ste boli vo vyšetrovacej väzbe?

Asi štvrt roka.

Odsúdili vás?

Odsúdili, dostal som osemnásť mesiacov a odsedel som ich v Jáchymove do posledného dňa. Po roku 1989 ma rehabilitovali.

Eva Zelenayová

Podstata väzňov komunizmu tkvie v ochote vzoprieť sa sile a autorite

Sú skutočná elita národa

Výsledky Milgramovho „experimentu poslušnosti“ – ochota podriaďiť sa autorite a vykonať voči inému akt potrestania (bolesti), môžu odhaliť a vysvetliť aj vzťah medzi silou autority (režimu) so „silou“ prispôbovania sa (davu).

Správanie účastníkov pokusov, domnelých kolegov, silne ovplyvnilo výsledky. Keď napríklad dvaja odmietli vyhovieť príkazom, ktoré boli už na hrane (Experiment 17), len štyria účastníci zo 40 pokračovali ďalej v pokuse. Čo to znamená? Že väčšina je ochotná poslúchať príkazy, nechť sa viesť autoritou, aj keby to viditeľne spôsobovalo druhému účastníkovi experimentu bolesť, či by mu dokonca hrozila smrť. Na prebudenie zo spoločenského sna a apatie potrebujú príklad odvážnych. Psychológ Milgram v experimente totiž fingoval púšťanie elektrošokov až do smrteľnej roviny 450 voltov. Podľa ochoty vykonať príkaz (potrestaní len hrali bolesť).

Poznanie z tohto experimentu si môžeme preniesť nielen na éru nacizmu, ale aj komunizmu, keď sa väčšina poslušne podriaďovala totalite a nebola schopná samostatne rozmýšľať o dôsledkoch svojho (ne)konania. Aj keď spôsobovali židom alebo „triednym nepriateľom“ bolesť, utrpenie či dokonca smrť. V experimente č. 18 účastník podstúpil pomocnú úlohu s iným „učiteľom“, ktorý sa podriadil úplne. V tejto obmene sa len traja zo 40 vzopreli experimentátorovi. Čiže opäť, ak sa nenájde v dave (spoločnosti, skupine) niekto, kto sa postaví proti a nezíska k sebe ďalších odporcov, bude väčšina apatická k odporu a bude naďalej poslúchať nariadenia, pokyny, príkazy, rozkazy tyrana či totalitného režimu.

Morálna a spoločenská elita

Odpoveď na otázku, ktorá možno mnohých máta, prečo sa niekto vzoprel a niekto trpne znášal totalitu, nám dá číselný kód 3:17:80. Vyjadruje rozvrstvenie ľudí podľa ochoty vzdorovať a prispôbiť sa. Každý z bývalých politických väzňov komunizmu a ľudí, ktorí sa vzopreli tyranii, presile, totalitnej autorite a propagande o raji na zemi, je výnimočná osobnosť, líder, ktorý rozmýšľa, tvorí, hľadá zlepšenia pre spoločnosť, nejde s davom. **Aj preto bolo odporcov totality a teda aj politických väzňov menej, než komunistov, ktorí prislúchovali zlu. Výsledky Milgramovho aj Standfordského (väzenského) experimentov dokazujú, že takýchto ľudí sú v spoločnosti iba tri percentá! Len tri percentá ľudí dokáže mať samostatný postoj k životu, osobne slobodne a nezávisle voliť, hľadať, rozhodovať sa, či vzoprieť sa. „Logicky“ uvažuje 17 percent ľudí, skúmajú informácie**

a na ich základe sa potom rozhodujú. Na túto časť neplatila propaganda, ale pre zmenu nič neurobili. Časť tejto skupiny sa radšej rozhodla emigrovať. Ostatní zväčša prehliadli zlo, chápali, že stojí na hlinených nohách, ale nemali odvahu to zmeniť. Až 80 percent populácie však nie je schopnej samostatného myslenia! Ich modus je nastavený na jednoduchosť, podriadenie sa a ochotu nechať sa viesť inými – napríklad aj autoritami alebo väčšinovým prúdom. Táto skupina je, žiaľ, obrovská, preto je spoločnosť aj s odstupom času hluchá a rezistentná k tomu, čo sa dialo v socializme. Zverstvára a zločiny komunizmu dokáže pochopiť a uvedomiť si maximálne 20 percent populácie. A keď príde nový režim, tak sa história aj prerozdelenie spoločnosti budú opakovať – osemdesiatpercentná väčšina sa nechá z pohodlnosti unášať v hlavnom prúde, riešenie nechá ako pred rokom 89 „na tých hore“.

Stále nežiaduci?

Preto boli a sú politickí väzni pre systém hneď dvakrát nebezpečný. Najskôr pre totalitný režim (ktorý ich často exemplárne trestal), lebo vedel o ich výnimočnosti a hodnote pre spoločnosť. A tiež mohli byť nepohodlní pre nastupujúci režim po tzv. nežnom komplete s komunistami, lebo sa mohli stať prirodzenými lídrami a nasmerovať spoločnosť na originálnu, tvorivú, spravodlivú cestu. To aj vysvetľuje, prečo sa nikto z bývalých politických väzňov, okrem elitárskeho klubu okolo Havla a spol., nedostal k riadiacim pozíciám v spoločnosti. A keďže skúsenosť sa nedá vymazať, sú politickí väzni a ich rodinní príslušníci aj naďalej držaní na dištanc. Média hlavného prúdu radšej dávajú priestor bývalým komunistom, ktorí pochopili a slúžia novej prozápadnej propagande.

Umožňuje to aj spoločenské vedomie 80 percentnej mlčiacej väčšiny, ktorá naďalej poslušne kráča s davom, a ktorej je jedno, či 250 000 politickým väzňom režim spôsoboval utrpenie, bolesť, psychické trápenie a spoločenské poníženie. Milgram v článku „Nebezpečenstvo poslušnosti“ (1974) píše, že vytvoril jednoduchý pokus na Yalskej univerzite „na zistenie, akú veľkú bolesť môže bežný občan spôsobiť inej osobe jednoducho preto, že mu to prikázal experimentujúci vedec.“ Vysvetľuje, že „prísna autorita bola postavená proti najsilnejšej morálnej povinnosti účastníka, proti utrpeniu iných; aj pri kriku obete autorita častejšie vyhovárala ako prehrávala.“ Ide o to, aby nakoniec pravda, spravodlivosť a morálka v spoločnosti neprehrali definitívne. O tom je aj empirická skúsenosť politických väzňov a ich rodín.

Rafael Rafaj

podpredseda PV ZPKO

Stanislav Žlnay: Komu asi prvému zazvoní?

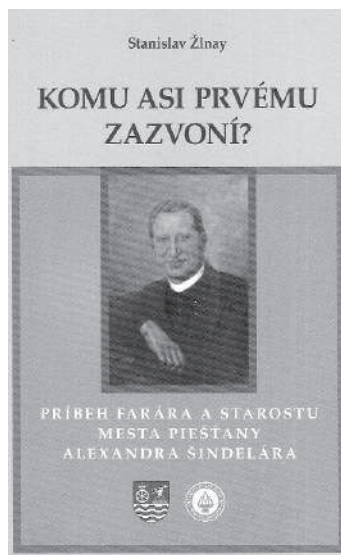
Kňaz – starosta – mučeník

(Príbeh farára a starostu mesta Piešťany Alexandra Šindelára)

V okrese Piešťany boli v priebehu 20. storočia úkladne zavraždení až dvaja kňazi. V pamäti obyvateľstva ešte rezonuje umučenie kňaza Štefana Poláka príslušníkmi Štátnej bezpečnosti v Borovciach v októbri 1987. Vraždu iného obľúbeného kňaza a dlhoročného starostu Piešťan Alexandra Šindelára si pamätajú len tí najstarší občania. Neznámy je aj v historiografii. Oboch kňazoch spája to, že ako miestne authority boli trňom v očiach vtedajšieho československého režimu. Od vraždy Šindelára v roku 2017 uplynulo 70 rokov.

Narodil sa 23. februára 1888 v obci Čeklís, dnes Bernolákovo. Po ukončení štúdia filozofie a teológie bol 26. júna 1910 v Ostrihome vysvätený za kňaza. Jeho prvým pôsobiskom boli Budmerice. Od roku 1930 slúžil v Piešťanoch, od roku 1936 ako správca farnosti Sv. Štefana, s čestným titulom dekana. V októbri 1931 bol zvolený za starostu obce. (Piešťany získali štatút mesta až v roku 1945 – pozn. aut.). Bolo to prvýkrát v dejinách Piešťan, a pravdepodobne i Slovenska, že na čele obce (mesta) stál kňaz. V jeho prípade sedem rokov, do augusta 1938. Počas jeho starostvstva sa začali Piešťany modernizovať a zveľaďovať.

Kňazi hrali v slovenskej politike odnepamäti dôležitú rolu, Šindelár nebol výnimkou. Ešte za 1. ČSR kritizoval

panujúce pomery, predovšetkým český centralizmus a hegemoniu nad Slovenskom. V r. 1932 – 1933 pôsobil vo funkcii okresného predsedu HSĽS v Piešťanoch. Výrazne prispel aj na pôžičku hospodárskej obrody Slovenského štátu v lete 1939. Súčasne bol však terčom útokov radikálnych gardistov za prekrškovanie židov. Za svoju dlhoročnú aktivitu mal v roku 1938 nastúpiť za poslanca Slovenského snemu. Nakoniec sa tak, z neznámych dôvodov, nestalo.

Návrat ČSR v roku 1945 priniesol obnovenie prenasledovania Slovákov i začiatok prenasledovania Cirkvi. Osobitne postihnuté boli osoby spojené s prvou SR. Katolíci boli vytlačení z politiky. Výrazom ich nespokojnosti s pomermi boli spontánne demonštrácie za uväzneného Dr. Tisu. Prvá a najväčšia sa konala v Piešťanoch. Reakcia režimu bola brutálna. Zatváranie trvalo niekoľko dní. Odvečených bolo asi 280 žien. Domov sa vrátili až 25. mája 1947. Krátko uväznený a vypočúvaný bol páter Eiselle, predstavený kláštora jezuitov. D.p. Vojtech Žilínčan z Krakovian, obvinený z príprav manifestácie, si za aféru odsedel 11 mesiacov. Onedlho, na Dušičky roku 1947, bol zastrelený farár Šindelár. Páchatelia nikdy odhalení neboli.

Martin Lacko

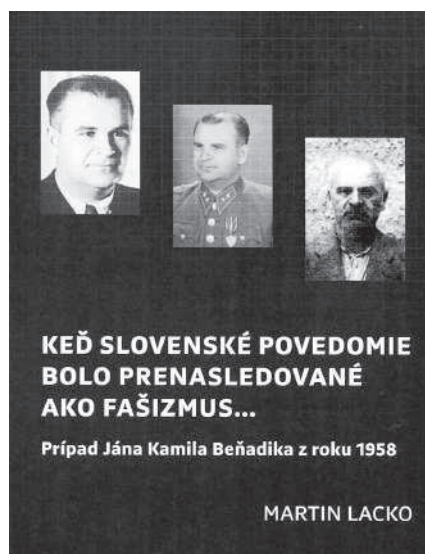
Martin Lacko: Keď slovenské povedomie bolo prenasledované ako fašizmus...

Protičeské rovnalo sa protištátne

(Prípád Jána Kamila Beňadika z roku 1958)

Prenasledovanie Slovákov v Československu malo viacero podôb a etáp. Po retribučnom súdnictve, ktoré trestalo za angažovanie sa v autonomistickom a národnoštátnom zápase, prišiel pohon na tzv. buržoáznych nacionalistov a v roku 1958 na „zvyšky ľudáctva“. Bez ohľadu na premenlivé a účelové propagandistické nálepky mohol byť postihnutý každý, kto hovoril o národnom záujme, o právach Slovákov. Zjednodušene povedané, v 50. rokoch všetko výsostne slovenské mohlo byť kvalifikované ako nacionalistické, ľudácke, protičeské, a teda protištátne.

Jednou z obetí protislovenského pohonu bol aj učiteľ a národný aktivista Ján Kamil Beňadik (1912, Brezany –

1973, Nitra). Bol trikrát obvinený a súdený. Za vyučovanie dejepisu v sloven-

skom duchu bol v roku 1958 vyšetrovaný a napokon, v mene Československej republiky, odsúdený na tri roky nepodmienečne. Priťažila mu aj účasť v Malej vojne, držba Hlinkovho životopisu či dokonca divadelná hra na oslavu slovenčiny, ktorú napísal. Súd jeho postoje označil za prejav „ľudáckeho fanatizmu, fašizmu, protičeskej nenávisťi“ a kvalifikoval ako podvracanie ústavnej jednoty ČSR.

Hoci od prípadu uplynulo takmer 60 rokov, je aktuálny aj dnes., keď čelíme novej vlne protislovenskej a protikresťanskej nenávisťi a prenasledovaniu Slovákov za prejavy ich národného povedomia či už zo strany médií alebo štátnych orgánov.

(Prevzaté z obálky publikácie)

STALO SA

1. decembra 1989 vláda ČSSR nariadila zrušiť drôtené zátarasy na hraniciach s Rakúskom, ktoré slobodný svet nazýval „železnou oponou“.

2. decembra 1946 sa začal proces proti J. Tisovi, A. Machovi a F. Ďurčanskému pred Národným súdom v Bratislave. Členmi senátu boli: predseda Igor Daxner a šiesti prísediaci, všetci evanjelického vyznania, alebo ateisti. Žalobcami boli Ľudovít Rigan, Juraj Šujan a vojenský prokurátor plukovník Anton Rašla.

4. decembra 2006 zomrel pápežský legát, prenasledovaný komunistickým režimom, Mons. Viktor Trstenský

6. decembra 2006 zomrel dlhoročný člen a funkcionár krajskej pobočky v Žiline Emil Rafaj.

10. decembra 1947 bol na trest smrti zastrelením odsúdený generál armády SR a veliteľ Rýchlej divízie Jozef Turanec. Neskôr mu trest zmenili na

30 rokov väzenia. Zomrel vo väznici v Leopoldove v roku 1957.

14. decembra 1948 vláda rozhodla presunúť 65 000 verejných zamestnancov „do výroby“. Išlo o prvú masovú diskrimináciu politicky „nespolahlivých“ občanov brutálnym znížením ich spoločenskej pozície a pracovných ziskov. Tieto opatrenia pokračovali aj začiatkom päťdesiatych rokov a postihli 75 000 občanov.

22. decembra 1948 zomrel slovenský arcibiskup Karol Kmeťko, sídelný biskup nitriansky. Jeho nástupcom sa stal Eduard Nécsey.

22. decembra 1949 schválilo Predsedníctvo ÚV KSČ návrh na mocenský zákrok proti kláštorom.

27. decembra 1992 zomrel v Bratislave bývalý poslanec Slovenského snemu a najbližší spolupracovník Karola Sidora, komunistickým režimom prenasledovaný Pavol Čarnogurský.

31. decembra 1992 zanikol štátny útvar Česká a Slovenská federatívna republika.

December 1987. Vyše 500 000 ľudí podpísalo petíciu katolíkov za náboženskú slobodu. Iniciatíva vyšla z Moravy, ale najväčšiu odozvu vyvolala na Slovensku (vyše 300 000 podpisov).

December 1955. Podľa odhadu nemeckého historika J. G. Hoenscha bolo v Československu 230 „nápravných zariadení“ (väzníc, pracovných táborov, uránových baní a pod.) a v nich 240 000 uväznených občanov, z ktorých asi 80 % za politické „zločiny“.

V rokoch 1948 – 1955 bolo v socialistickom Česko-Slovensku materiálne zničených 27 500 000 kníh, z najväčšej časti to boli publikácie zhabané v kláštoroch a v iných náboženských inštitúciách. Ďalšie státisíce vzácnych vydaní boli rozpredané zahraničným antikvariátom.

AKTIVITY PREDSEDNÍCTVA PV ZPKO

■ Duchovný našej organizácie a podpredseda celoeurópskej organizácie politických väzňov INTERASSO d. p. Ján Košiar spolu s predsedom PV ZPKO Jánom Liteckým Švedom v predvečer pietnej spomienky na cintoríne Vra-kuňa prijali trojčlennú delegáciu POFOSZ – združenia ma-

ďarských politických väzňov. Predmetom rozhovoru bola situácia politických väzňov v oboch štátoch, ako aj ich postavenie a možnosti v Európskej únii. Následne druhý deň sa delegácia spolu s maďarským veľvyslancom zúčastnila pietnej spomienky pri našom centrálnom pamätníku.

Návšteva v Michalovciach

Členovia regionálnej pobočky PV ZPKO v Košiciach navštívili v Michalovciach nášho člena Štefana Tomka, ktorý v súčasnosti trpí zdravotnými problémami. V družnej debate mu páni Štefan Novák, Ing. Ján Broďňanský a Juraj Vrábel priblížili pietne spomienky v Leopoldove a v Trebišove, ktorých sa hostiteľ pravidelne zúčastňoval. Aj takým spôsobom chceme byť spojení s tými, ktorí sa pre svoj zdravotný stav nemôžu zúčastňovať spomienkových slávností, a ktorí sa za komunizmu nebáli konkrétnym spôsobom prejavíť svoj odpor proti nastupujúcemu neľudskému režimu. Za svoju odvahu boli prenasledovaní a väznení. Takým bol aj náš člen Štefan Tomko, ktorý za výrobu protikomunistických letákov bol nemilosrdne vyšetrovaný a väznený v jáchymovských koncentračných táboroch. Pri rozlúčke dal všetkým členov PV ZPKO, ktorí ho poznajú, srdečne pozdraviť.

Juraj Vrábel

V Nitre, pri hrobkách svojich priateľov, udržujú spomienky na ich hrdinstvo.

Foto archív

PRIPOMÍNAME SI

V decembri si pripomíname významné životné jubileá týchto našich členov a priaznivcov. Spomíname aj na tých členov, ktorí sa tejto slávnosti nedožili.

Dňa **8.10.2017** oslávil životné jubileum **82 rokov Ing. Michal Záhorský** z Bratislavy. Oslávenca sme neuverejnili v októbrom čísle Svedectva, za čo sa mu ospravedľujeme.

40 rokov

Martina Kureková, Čierny Potok
15.12.1977

55 rokov

PhDr. Anna Pribišová, Borský Sv. Jur
10.12.1962
Eva Hluchová, Piešťany
6.12.1962
MUDr. Miriam Porubská, Bratislava
9.12.1962

60 rokov

Viera Radíková, Svätý Jur
28.12.1957
Peter Babjak, Humenné
25.12.1957

80 rokov

Ing. Pavel Belko, Brezno
13.12.1937

81 rokov

Mária Gregušová, Nitra
6.12.1936
Hedviga Slivková, Ilava
20.12.1936
Rozália Hockicková, Spišské Podhradie
15.12.1936
Helena Stančíková, Brezno
1.12.1936

83 rokov

Štefan Hrizák, Považská Bystrica
25.12.1934

Anastázia Kulášová, Bratislava
15.12.1934

85 rokov

Rozália Tomčiová, Klokočov
22.12.1932
Matej Benčík, Komárno
16.12.1932

86 rokov

Gustav Hrabovec, Dolný Kubín
24.12.1931
Pavol Kuľa, Levoča
18.12.1931

87 rokov

Ján Volanský, Žilina
21.12.1930

88 rokov

Eva Slimáková, Limbach
22.12.1929
MUDr. Mária Slugeňová, Levoča
25.12.1929

89 rokov

Július Maté, Lučenec
17.12.1928

90 rokov

František Turoň, Rakova
2.12.1927
Ing. Alojz Poldauf, Ladomerská Vieska
28.12.1927

91 rokov

Anna Mazáková, Púchov
17.12.1926
Valéria Mitošinková, Bratislava
16.12.1926

92 rokov

Ján Petro, Humenné
18.12.1925

*Jubilantom srdečne
blahoželáme*

PRISPELI NA ČINNOSŤ

JUDr. Peter Brňák, Bratislava **50 EUR**
MUDr. Dagmar Pechová,
Bratislava **10 EUR**
Ing. Vojtech Tichý, Trenčín **10 EUR**
Agnesa Hudecová, Bratislava **5 EUR**
Jozef Panáč, Žilina **30 EUR**
Terézia Holecová, Šenkvice **30 EUR**
RK FÚ Smolenice **5 EUR**
Anna Vojtikevičová, Žilina **30 EUR**
Ladislav Šimko, Sabinov **10 EUR**

*Darcom vyslovujeme
úprimné poďakovanie*

ROZLÚČILI SME SA

† Vo veku 85 rokov, 15. apríla 2015, zomrela **Dagmar VARGOVÁ** z Hurbanova, členka PV ZPKO RO Nitra.

† Vo veku 83 rokov, 16. októbra 2017, zomrela **Helena LAURINČÍKOVÁ**, dlhoročná členka RP PV ZPKO v Dolnom Kubíne. Posledná rozlúčka sa konala v dolnokubínskom Dome smútku, m.č. Mokrad'. Pohrebu sa zúčastnili členky RP PV ZPKO v Dolnom Kubíne.

† Vo veku 97 rokov, 12. septembra 2017, zomrela **Bernardína IVANČIKOVÁ**, rod. Urbaničová, členka RP PV ZPKO Bratislava – okolie. Posledná rozlúčka sa konala 18. septembra 2017 na dolnom rímskokatolíckom cintoríne vo Svätom Juri.

**Pozostalým vyslovujeme
úprimnú sústrasť**

Výzva

Vážení členovia PV ZPKO, sympatizanti, priatelia. Naša organizácia dlhodo-
bo zápasí s neštandardnou situáciou, keď pripravuje plány svojej činnosti bez
krytia finančnými prostriedkami. Nedostatok peňazí nás núti obrátiť sa na Vás
s výzvou o pomoc. Vydávanie Svedectva nie je ďalej možné zabezpečiť
z prostriedkov štátnej dotácie, preto sa obraciame na Vás s prosbou, vyhľadať
vo Vašom okolí potenciálnych sponzorov nášho časopisu. Ak nebude vychá-
dzať, akoby sme stratili nástroj prezentácie vlastného jestvovania. Azda nepraj-
níci by sa tomu aj potešili. Veríme však, že sa nájdú podporovatelia ideálov, za
ktoré sme trpeli, a ktoré hodlame aj naďalej chrániť a obhajovať. Záujemcovia
o pomoc pre naše Svedectvo môžu poslať svoj príspevok na **číslo účtu: SK74
3100 0000 0040 0012 8109, BIC: LUBASKBX, alebo sa kontaktujte na tel.
čísloch 0902 199 429 a 0905 737 790.**

Darcom úprimne ďakujeme. Vedenie PV ZPKO a časopisu Svedectvo

■ Úradné hodiny v kancelárii Predsedníctva PV ZPKO v Bratislave na Ob-
chodnej ulici č. 52 sú **v pondelok a v stredu od 9.00 hod. do 13.00 hod.**

Upozorňujeme našich členov, že mimo úradných hodín sa telefonicky
nedovoľajú do kancelárie Predsedníctva PV ZPKO.

Dlhoročný podpredseda PV ZPKO An-
ton Malacký s manželkou Emíliou 5. ok-
tóbra tohto roku oslávili 60 rokov spoloč-
ného života. Obaja manželia venovali ku-
sisko svojho života v práci pre organizáciu
politických väzňov na Slovensku. Srdečne
im gratulujeme k jubileu i krásnemu
daru, apoštolskému požehnaní Svätého
Otca Františka.

Spolupracovníci

Lubomír Hatala, Štúrova č.4, 971 01 P r i e v i d z a

Prievidza, 12.2.1992

Generálna prokuratúra ČR

P r a h a

Vec: Stážnosť pre porušenie zákona

Dolupodpísaný Lubomír Hatala, nar. 23.9.1931, bytom Prievidza, Štúrova č.4, podávam stážnosť preporušenie zákona č. 119/90 Sb.

Svoju stážnosť oddôvodňujem nasledovne :

V r. 1954 som bol bývalým Lidovým súdom Slaný odsúdený nepodmienečne na 18 mesiacov pre trestný čin podľa 79 a v súvislosti s tým aj za tr.čin nadržovanie podľa 166 odst.1,2 ktorý smeroval k tr.činu lúpeže.

Okresný súd v Kladne uznesením zo dňa 25.10.1990 sp.zn.: 5 Rt 1526/90 mi rehabilitoval čiastočne trest tak, že za 79 mi zrušil 3 mesiace, ale za 166 mi ponechal "primeraný" trest 15 mesiacov. Po mojom odvolaní mi Krajský súd dňa 24.10.1991 pod sp.zn. Rto 164/91 rehabilitoval 15 mesiacov a 3 mesiace mi ponechal ako trest primeraný s tým, že na zbývajúce 3 mesiace trestu môžem podať stážnosť pre porušenie zákona, čo aj činím. Takúto stážnosť mi doporučil aj tunajší okr.súd, ako aj Konfederácia polit.vezňov Čiech a Moravy v Prahe.

Osobne svoju stážnosť zdôvodňujem takto:

Pokiaľ ja a moji spoluobvinení sme sa chceli zmocniť zbraní, potravín a peňazí, malo to poslúžiť jedine a jedine hlavnému bodu obvinenia, teda pripraviť sa na partizánsku činnosť s cieľom pomôcť zvrhnúť vtedajší komunistický režim. Prehlasujem, že nikdy nikto nebol prepadnutý, ani ohrozený. Tedy 166 vychádza jedine z 79 Zb. Pri súde sa nedalo nič z mojej strany dokazovať /1954/ čo dokladám aj tým, že právnik, ktorý ma mal hájiť, JUDr. Cívín Advok. poradňa Praha 2, Ječná 29 nebol vôbec vyrozumený o dni pojednávania. Mám o tom písomné doklady. Hájiť som sa sám.

Krajský súd celú záležitosť preskúmal a v rozhodnutí zo dňa 24.10.1991 uvádza:a pokiaľ súd I.stupne v tomto smere